

**Павле Радусиновић, ПАВЕЛ АПОЛОНОВИЧ РОВИНСКИ - СТАЗАМА  
ЊЕГОВОГ ЖИВОТА И РАДА, ПОДГОРИЦА, 1996**

Уважани љубитељи књиге,

У богатој и разноврсној издавачкој продукцији Културно-просвјетне заједнице Подгорица књига проф. др Павла Радусиновића "Павел Аполонович Ровински - стазама његовог живота и рада" - заузима значајно мјесто, како по предмету обраде, тако и по њеном аутору.

Аутор ове књиге др Павле Радусиновић је редовни професор Филозофског факултета у Никшићу, познато име у црногорској и југословенској науци, па и шире. Аутор је девет књига посебних издања, импозантног обима од око 3.000 страница и око 200 библиографских научних, научно-популарних, стручних и других педагошко-дидактичких и публицистичких радова. У свима њима Радусиновић се потврђује као аналитичар, систематичан, разноврстан и радознао истраживач.

Богати и разноврсни рад професора Радусиновића није остајао незапажен. Поред више других, добитник је двије награде Ослобођења Титограда, односно Подгорица, Ослобођења Никшића, затим Медаље Јован Цвијић, којом га је поводом 60-годишњице живота одликовала Српско географско друштво 1990. године, а 1995. изабран је за почасног члана Руског географског друштва.

Свој вишегодишњи научноистраживачки рад о Ровинском др Радусиновић је уобличио у књизи коју вечерас представљамо "Павел Аполоновић Ровински- стазама његовог живота и рада".

На 450 страна текста у шест поглавља обухваћен је живот и рад Ровинског, дијелом приказан кроз његову кореспонденцију, као и оно што су други писали о њему. У уводној студији Радусиновић приказује Ровинског као човјека широког образовања и културе, велике радозналости, упорности и радиности, народно-демократске социјалне усмјерености, хуманистичких тежњи ка социјалној правди и моралном здрављу друштва. Радусиновић је склон историјском методу у разумијевању Ровинских напора да схвати и проучи Црну Гору, њену

државу, њене људе и њихов живот. Питање слободе јесте питање разумног понашања према ситуацијама у којима се народ налази. И што већ Ровински задире у то биће народа, у проблеме слободе, утолико је већи стваралац и мислилац. Пишући о Ровинском, др Радусиновић, у ствари, пише о Црној Гори, с разлогом шири тему и презентира историографске ставове и оцјене.

Ровински у свом релативно дугом животу (1831-1916) много је путовао, радознано и зналачки посматрао и проучавао земље и људе у којима је боравио, а затим у својим научним, публицистичким и журналистичким радовима о томе писао. Писао је о Чесима, Хрватима, Русима, Турцима, исламизираним Словенима, а највише и најтемељитије о Црној Гори и Црногорцима и тиме значајно допринио упознавању руске и свјетске јавности о питањима које је проучавао. Свјестан тежине посла којима се бавио, Ровински наглашава да "изучити народ није исто што изучити флору и фауну", није довољно само изучити анатомију народа, већ је потребно открити његов карактер, проникнути у његов мисаони, духовни и емотивни свијет. Откривање типичног у националном карактеру народа је у средишту његовог интересовања.

Овај "по природи" страствени путник, који о себи говорио - путовање је моја мисија - безмало је 27 година провео у Црној Гори. Шта је то што је овог свјетског путника, радозналост човјека немирног духа толико дуго везало за Црну Гору и њене људе, када се зна да је имао још изазова и могућности? Да ли је у питању интерес руске политике о потреби да буде присутан овдје, или се одговор налази у његовом влуминозном дјелу о Црној Гори, које је настало у непосредном истраживању и прикупљивњу грађе и извора на терену Црне Горе, коју је Ровински прокрстарио и детаљно проучио, или, што је највјероватније, и у једном и другом.

Павел Ајолонович Ровински је својим скромношћу, непосредношћу, хуманошћу и широком културом плијенио срца Црногораца, који су га свуда радо примали и прихватили и он им несебичношћу узвраћао. О омиљеном Павлу Русу остале су у сјећању многе приче, као она: "Кад би стигао коју Црногорку упрћену, гдје почива, он би јој бреме узимао и носио, иако би се она узалуд противила".

Др Радусиновић приказује Ровинског као човјека који активно учествује у културно-просвјетном животу Црне Горе: предсједник је Одбора за прославу 400-годишњице Ободске штампарије; учествује у раду Цетињске читаонице; један је од иницијатора подизања прве позоришне куће у Црној Гори "Зетског дома"; учесник је познатих "Цетињских бесједа"; доприноси раду редакцијских колегијума појединих листова и часописа; дочекује угледне госте који посеђују Цетиње и Црну Гору итд.

Радозналост Павела Аполоновича потврђивала се у више научних дисциплина: географији, етнологији, археологији, историји, фолклористици, филозофији, филологији, социологији, ботаници, књижевности, библиографији. У свима њима Ровински се потврдио као озбиљан и савјестан истраживач, мада његове научне спознаје нијесу у свим областима подједнако вриједне.

Др Радусиновић посебно наглашава да је "Црна Гора у прошлости и садашњости" Ровинског најобимније и најзначајније дјело које је један аутор написао о Црној Гори (а писали су многи и домаћи и странци). У ствари, ово дјело представља свеобухватан приказ Црне Горе и Црногораца - са историјског, географског, антраполошког, етнографског, књижевног, државоразвојног становиштва. Оно је богата ризница података о природи и друштвеном животу, о историјском развојном путу, борби за физички опстанак и духовни успон. Ово дјело је истовремено својеврсна поема о величини црногоског човјека у свим фазама развоја његове историје.

Већи дио ове књиге колеге Радусиновића садржи преписку Ровинског са ондашњим познатим личностима друштвеног, политичког и научног живота Русије. Ова преписка открива Ровинског на извјесно нов, суптилан начин - његов живот, вријеме у коме је живио, услове у којима је радио, људе и догађаје које је проучавао. Ту су и писма упућене кћеркама, рођацима, блиским пријатељима. У објављеној преписци централно мјесто заузима дописивање Ровинског са познатим научником Александром Николејевичем Пипином, пријатељем од најранијег дјетинства до краја живота. Та писма су због мноштва детаља, интиме и отворености незаобилазна при проучавању путева, хтјења, расположења и остварења Ровинског у Црној Гори и другдје, наводи др Радусиновић. Није прилика да вам саопштавамо садржај ове интересантне преписке, то ће заинтересовани учинити сами, што им најтоплије препоручујемо.

Нема сумње да др Радусиновић у овој својој књизи с великом љубављу и акрибијом обрадио живот и дјело Павела Аполоновича Ровинског. Радусиновић је пишући о Ровинском на извјестан начин писао и о себи, поистовјећујући се с њим, трагао за изворима сопственог духовног, психолошког, моралног и историјског идентитета провјеравајући се и искушавајући се пред самим собом. Књига је написана надахнуто, с љубављу и великим поштовањем према Ровинском и његовом дјелу, као враћање дуга овом изузетном човјеку и научнику, који је трајно задужио Црну Гору. Студија је написана одабраним језиком, препознатљивим и особеним ритмом, мудрошћу, с дозом патетике и младалачког заноса, иначе својствених колеги Радусиновићу.

Хвала професору Павлу Радусиновићу за још једно успјешно дјело које је подарио нашој култури, дјело за уважавање и поштовање. Хвала и вама на пажњи.

Проф. др Бранислав Ковачевић